

5. Петренко О. Голос українських мистців на Венеціанському бієнале 2022. URL: <https://www.afisha.it/cultura/holos-ukrainskykh-myttstv-na-venetsijskij-biiennale-2022/> (дата звернення 05.04.2024 р.)

6. Прокопович Т. А., Галькун Т. Д. Живопис в умовах воєнного стану. Як змінилось мистецтво під час війни – колористика, тенденції, сюжет. *Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки. 2022. С. 99-102.

7. Шевченко А. О. Соціокультурні особливості мистецьких творів, породжених в умовах російської агресії. *Магістерські студії*. Херсон; Івано-Франківськ: ХДУ, Вип. 23. 2023. С. 413–416.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-58>

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗІВ СКАНДИНАВСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Терещук М. М.

студент IV курсу

факультету культури та мистецтв

Столярчук Н. М.

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри культурології

Волинський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

У сучасній масовій культурі зростаючою популярністю користується скандинавська міфологія – її образи, сюжети, символи та цінності нині часто зустрічаються у кіно, коміксах, літературі, музиці, відеоіграх, мультиплікації, дизайні, геральдиці. Серед причин такої зацікавленості скандинавськими міфами можна визначити їх самобутність та екзотику (персонажі – Один, Тор, Локі, Фрейя та інші мають свої унікальні характеристики та історії); зв'язок з природою та магією; експлуатацію образів скандинавської міфології у поп-культурі; дослідження та збереження скандинавського епосу носіями культур Північної Європи (Норвегії, Швеції, Данії та Ісландії) [2]. Отож, скандинавська міфологія викликає особливий інтерес сьогодні завдяки своїй унікальності, зв'язку з природою та магією, популярності у поп-культурі та важливому культурному значенню для країн Північної Європи -тому образи скандинавських міфів нині так часто зустрічаються в соціокультурному

і арт-просторах. Шляхи та особливості такої репрезентації образів скандинавської міфології в сучасній культурі є доволі актуальними для дослідження у культурологічному вимірі.

Образи скандинавської міфології найчастіше зустрічаються у наступних проявах сучасної культури:

– Кіно, аніме та мультиплікація – багато сучасних фільмів та серіалів використовують мотиви, персонажі та сюжети зі скандинавської міфології (серія фільмів про Тора від Marvel, серіал «Вікінги» та інші).

– Живопис, графіка та дизайн – елементи скандинавської міфології використовуються як джерело натхнення для художників, дизайнерів і тату-майстрів.

– Застосування комп'ютерних ігор – у багатьох комп'ютерних іграх використовується скандинавська міфологія як основа для сюжетів і персонажів (наприклад, гра «God of War» та інші).

– Фестивалі та події – у різних країнах проводяться фестивалі та події, присвячені скандинавській міфології (наприклад, фестиваль «Viking Fes» у США або «Jorvik Viking Festival» у Великобританії) [1; 3].

Окрім названого вище, скандинавська міфологія має значний вплив на сучасну літературу, особливо на жанр фентезі. Багато письменників використовують мотиви, персонажів та сюжети зі скандинавської міфології для створення своїх творів. Наприклад, такі відомі письменники як Дж. Р. Р. Толкін, Ніл Гейман, Рік Ріордан та Джоан Роулінг, використовують елементи скандинавської міфології у своїх творах, що робить їхні книги цікавими для значного кола читачів [4]. Найвідомішим автором з цієї когорти є Джон Рональд Роуел Толкін – професор лінгвістики Оксфордського університету, поет, драматург і письменник. Вивчаючи староскандинавську мову, Толкін захопився скандинавськими сагами, які містили багато свідчень про вірування і світогляд вікінгів. Толкін відродив популярність жанру фентезі. Його трилогія «The Lord of the Rings», а також «The Silmarillion», «The Hobbit, or There and Back Again» популяризували жанр фентезі, привертаючи увагу читачів до скандинавської міфології.

До найпоширеніших образів скандинавської міфології, які можна знайти в сучасних літературних творах, належать передусім боги – Один, Тор, Фрейя та Локі, які з'являються у сучасних книгах як впливові та загадкові персонажі. Вони можуть виступати як головні герої або важливі фігури в сюжеті, додаючи магичності та духу пригодництва до історії.

Вальгалла та Рагнарек часто використовуються для створення атмосфери напруження, загострення конфліктів та розгортання катастрофічних подій у сучасних творах. Битва в Вальгаллі та пророцтва про Рагнарек подекуди виступають ключовими елементами сюжету.

Вікінги та воїни, які образи сильних і відважних воїнів, що воюють на морі та на землі, часто зустрічаються у сучасних книгах. Їхні пригоди,

битви та перемоги сприяють створенню захоплюючих історій про мужність, силу і витривалість.

Елементи язичництва та магії, які є важливими частинами скандинавської міфології, здатні додавати загадковості та таємничості до сучасних літературних творів. Чародійство, ритуали та спроби контролювати природні сили часто стають ключовими елементами сюжету.

Легендарні чудовиська – грифони, дракони, тролі та інші істоти і духи скандинавської міфології створюють захоплюючий фон для пригодницьких історій. Вони можуть бути ворожими перешкодами для героїв або символами сили та небезпеки. Так, Толкіну вдалося оригінальним чином переосмислити у своїй творчості образи ельфів, гоблінів, тролів та гномів. Ельфи в Середзем'ї відомі своїм високим зростом, гострим розумом, і надзвичайною красою. В Ісландії вони часто отримують імена, що асоціюються з таємничістю, як-от «Прихований народ» або «Хулдуфольк», а не просто «ельфи» або «альфари». Як у Середзем'ї, так і в скандинавській міфології існують різноманітні типи ельфів. У Середзем'ї є Калакенді – ельфи світла, і Морікенді – ельфи темряви. У скандинавській міфології також зустрічаються світлі і темні ельфи. У цьому ж контексті варто зауважити на переосмисленні Толкіном міфічного образу гнома. Толкін спростовує загальноприйнятту уяву про гнома як невисокого, бородатого чоловіка, часто одягненого в броню. Письменник розкриває багатий внутрішній світ і неймовірно різноманітні здібності гномів – істот, які часто недооцінювалися у творах жанру фентезі. Вони були шахтарями і ковалями, здатними будувати глибокі копальні і створювати дивовижні вироби з металу, який видобували. Гномів північних мифів часто уявляють в образі винахідників-ковалів. Найкраще це відображено в легенді про створення молота Тора. Під час конкурсу гноми створюють чарівний перстень, живого кабана з золота та молот на ім'я Мьольнір, який ніколи не промахується і завжди повертається до свого власника [5].

Цікавим запозиченням зі скандинавської міфології є термін «Середзем'я», який вживається Толкіном. У скандинавській міфології використовується слово «земля», яке відповідає «Мідлгарду», що буквально перекладається як «Середній Двір», але зазвичай тлумачиться як «Середній Світ». Одне з дев'яти царств, пов'язане з Ігдрасілем, Світовим Деревом, Мідлгард заселений людьми і уявляється як плоский світ, оточений величезним океаном, у якому живе змія Йормунганд. У творі Толкіна про Середзем'я (також відоме як Арда) світ теж спочатку вважається плоским, у перші роки існування, і оточеним величезним океаном. Світ Арди залишається плоским протягом багатьох століть, і лише після знищення Нуменору він перетворюється на традиційну (і науково точну) земну кулю [5].

Толкін у своїх творах здійснив ще одну вражаючу роботу: він створив декілька мов. Однією з цих мов була мова ангергас або гном'ячі руни. Це була рунічна абетка, яку використовували гноми, пишучи за

допомогою як рун, так і гліфів. Автором такої мови і письма став «ельфійський ерудит» Даєрон з Доріату. Гноми освоїли руни під впливом ельфів і перейняли цю мову, яка згодом стала їхньою рідною. Хоча інші мови Середзем'я, такі як ельфійська, були створенні під впливом латини та давньоіндійської, гном'ячі руни були засновані на скандинавських рунах вікінгів.

Таким чином ми переконуємось, що сучасні митці застосовують в своїх роботах мотиви, образи і сюжети народної міфології, звертаючи увагу сучасного читача до проблем діалогу культур, добра і зла, довічних моральних питань, які цікавлять і героїв, і читачів. Скандинавська міфологія не є винятком. Більш того, саме вона активно затребувана сучасним читачем, глядачем, слухачем в зв'язку з унікальністю образів, магічною силою сюжетних ходів і колізій. Активне використання сюжеттики і образності скандинавської міфології в ХХ – на початку ХХІ ст. пов'язане з виникненням і поширенням жанру фентезі. У літературі такого жанру можна знайти чимало героїв, які стали класичними, котрі були запозичені саме з скандинавської міфології.

Література:

1. Дубневич В. Германо-скандинавська міфологія у серії ігор The Elder Scrolls. URL: <https://lvivmedievalclub.wordpress.com/%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0/> (дата звернення: 10.04.2024).
2. Костюк І. Міфологічні змістові парадигми як засоби ідентифікації людини в сучасній культурі. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Культурологія. 2017. №18. С. 110–113.
3. Кохан Т.Г. Міфічні сюжети: досвід кіноінтерпретації. Культурологічна думка. 2018. №14. С. 44–51.
4. Кравець О., Антонова В. Скандинавський міфологічний світ у сучасній англо-американській літературі фентезі. Філологічні науки. 2017. №26. С. 26–30.
5. The Influence of Norse Mythology on Tolkien's Works. URL: <https://www.mythosblog.org/post/the-influence-of-norse-mythology-on-tolkien-s-works> (дата звернення: 12.04.2024).